

Eesti delegatsioon NSVL 1. arstide kongressil 1988. aastal

Arvo Haug, Rando Truve –
kongressi delegaadid

NSVL 1. arstide kongress toimus Moskvas 17.–19. oktoobril 1988. NLKP keskkomitee pidas sündmust nii tähtsaks, et avaldas koguni ajakirjanduses pöördumise arstide kongressi poole. Nii kõrgel parteilisel, riiklikul ja avalikkuse tasemel – avamisel kohal pea terve poliitbüroo (M. Gorbatšov, J. Ligatšov, N. Rõžkov, E. Ševardnadze, A. Jakovlev, A. Lukjanov jt), toimumispaik Kremli kongresside palee ning rahvusvahelise ajakirjanduse juuresolek – polnud sel ajal Eestis levivatel poliitiliselt patustel mõtetel veel kõlada olnud võimalik.

Kongressiks valmistudes kutsuti 16.09.1988 kokku Eesti NSV arstide konverents. Delegatsiooni moodustamine ei läinud konfliktideta. Kabinetivaikuses moodustatud delegatsiooni koosseis, mille tervishoiutöötajate ametiühingu juht T. Hendrikson ette luges, ei leidnud konverentsil osalejate poolehoidu ja seepärast korraldati uued valimised. Konverentsil töötati välja delegatsiooni poolt esitatavad seisukohad – ENSV arstide delegatsiooni platvorm. Üleliidulisel kongressil Eestile planeeritud ettekannetes pidi minister Laur Karu ette kandma meie tervishoiu regionaalpoliitilised seisukohad ja teine ettekandja, kelleks vaidlusteta sai meditsiinidoktor Rando Truve, pidi kokku võtma vabariiklikul konverentsil vormistatud tähtsamad seisukohad. Ministri ettepanekul valiti Arvo Haug delegatsiooni juhiks.

Eestit esindava delegatsiooni normiks oli 25 esindajat, kellest Moskvasse jõudis 23.

Peab ütleva, et tänapäeval on isegi raske ette kujutada muutusteks valmidust, mis oli vabanenud meis kõigis pärast poolesajandilist survet. Kõigil Eesti arstide konverentsil osalejatel oli midagi ütelda, kõigil leidis ettepanekuid olukorra parandamiseks. Ja kõik soovisid muutuseid. Nagu arvata võiski, laienesid esitatud ettepanekud meditsiini ümberkorraldamisest kiiresti üle poliitilisteks nõudmisteks peatada migratsioon, seadustada riigikeel, tagada noormees- te sõjaväeteenistus oma kliimavööndis, nõuda ENSV tervishoiukorralduse ise- seisvumist, kuulutada Läänemere maad tuumavabaks tsooniks, kaotada piirangud väljaspool NSVLi publitseerimiseks ja stažeerimiseks jne. Peab märkima, et 1988. a liikus aeg märksa kiiremini kui tänapäeval. Viimasel ööl rongis delegaatide Moskva poole sõites toimusid ras- ked vaidlused ja mõnigi konverentsinõue tundus juba lausa pehmena, vastuvõetud platvorm aga pidurina. Näiteks udune määratlus armeeteenistus „samas kliima- vööndis” sai asendatud otsesirgiga „Eesti territooriumil”. Vaidluste tulemusena sai R. Truve oma ettekandeks vabad käed.

Moskvasse jõudes paigutati Eesti delegatsioon elama südalinna hotelli Ma- neeži väljakul. Kremlini oli siit vaevalt 100 meetrit.

Delegaatide registreerimine toimus suure pidulikkusega Kremli Georgi saalis, imposantses, kullas ja karras tsaristliku

toredusega hiigelruumis. Järgmisel päeval algas töö Kremli kongresside palees. Eesti esindus istus hiiglsaali esimeses reas, presiidiumilaua vastas. Otse meie ees oli kõnepult. Kongress avati suure pidulikkusega. Presiidiumisse sättisid end poliitbüroo ja valitsuse liikmed.

Kongressi teisel päeval oli esinemiskord Eesti delegatsiooni käes. Kongressi orgkomitee oli Rando Truve ja Laur Karu esinemisjärjekorra segi ajanud ning esimesena anti sõna Rando Truvele. Oma kõne viimast varianti polnud ta sõna-sõnalt tutvustanud ei delegatsioonile ega ministrile. Esialgse kava järgi pidi L. Karu algul esitama üldseisukohad, seepärast pidi R. Truve käigu pealt veel ümber orienteeruma.

Esineja ees oli tohtu kahe rõdu ja külgrõdudega pilgeni täis saal, kus ainuüksi istekohti oli 3000. Väga suur osa auditooriumist kandis sõjaväevormi. (Et esindajate arv kongressil sõltus teenindatavate arvust, lubas see NL sõjaväe arvukust hinnata.)

Juba R. Truve esimene lause, et Eesti NSV on konstitutsiooni kohaselt iseseisev riik ja me tahame oma asju ise otsustada, põhjustas saalis kisa, vile ja jalgade trampimise. Ettekandja oli üllatunud. Kodus rääkisime sellistest asjadest juba ammu kõva häälega. Kui saal vähegi rahunes, jätkas ta: me ei taha keskuse diktaati, me oskame ise omi asju ajada. Istungi juhataja, NL tervishoiuminister akadeemik Tsazov katkestas ettekandja iroonilise küsimusega: „Millise raha eest te siis kavatsete omale ravimeid osta?” Vastus oli – selle raha eest, mida saame oma kaupade müügist.

R. Truve rääkis veel täiendusvõimalustest läänes ja ülikooli õppeprogrammide üle ise otsustamisest. Eriline mõll läks saalis lahti, kui ta jõudis öelda, et eesti poisid peavad aega teenima Eestis, mitte Venemaal! Saal mõirgas ja karjus ähvardusi. Kremli kongresside palee oli ju kommunistliku režiimi süda! Hiiglasliku NL vappi kandvalt tribüünilt julgeb keegi välja ütelda lubamatuid mõtteid! Olgu muu hulgas märgitud, et NL tähtsaima kõnetooli NL

riigivapil olevas lühikeses eestikeelses lauses oli aastaid püsinud neli kirjaviga.)

Minister Laur Karule enam sõna ei antudki. R. Truve kõne tekst nõuti kohe sekretariaati, ja nagu hiljem kuulus, edastati julgeolekuorganitele. Ilmselt tehti järgnevatele delegatsioonidele kohustusks eestlased hukka mõista. Igatahes igaüks, kes edaspidi pulti läks, alustas oma sõnavõttu Eesti delegatsiooni kirumisest ja hukkamõistmisest. Ainult üks Moskva kiirabi kardioloog kiitis vaheajal, et eestlastelt oli ainuke asjalik sõnavõtt, kus ei loetud ülistuslaulu keskvoimule. Kui ta aga kõnetooli pääses ja meie seisukohti toetas, ei lastud tal oma kõnet lõpetada. Tema vilistati maha.

A. Haug kirjeldab oma muljeid: „Kui R. Truve läks kõnepulti, olin enam kui veendunud, et tekib nõutus ja segadus saalis. Kuid see, mis mõne hetke pärast toimus, ei pannud mind enam imestama, vaid ehmatama. Lärm, vile, trampimine, sõimusõnad kasvasid lainetena. Kõnetoolis seisva R. Truve kõrvalestad hakkasid punetama ja sõrmed, mis hoidsid kõnepuldi servadest, jäid veretuks. Eesti delegatsioon oli otse esimeses reas ja mina vahekäigust esimesel toolil otse tema vastas. Kellelgi polnud kogemust, kuidas käituda, kui tuhanded sinu peale karjuvad! Kui sind välja vilistatakse, oleks ju kerge lahkuda.

Aga Truve seisis nagu rahn ja ootas. Talle oli usaldatud eesti arstide seisukohad Moskvast avaldada ja ta tegi seda. Kui ta jõudis ülikooli autonoomiani, kordus mõll uuesti, aga kui ta ütles, et eesti noorukid peavad aega teenima Eesti territooriumil, kasvas protestikisa kahekordseks, aga sõnavara kolmekordseks, kusjuures levinumad hüüded olid „fašist” ja „häbi”.

Niisama väärikat paindumatut sirgeseljalisust, väärikat rahnuna tormis püsimit olen näinud veel vaid korra, poolteist kuud hiljem A. Rütli käitumises, kui NL ülemnõukogu presiidiumi ees nõuti temalt Eesti suveräänsusdeklaratsiooni ja Eesti seaduste ülimuslikkuse tagasivõtmist.“

Delegatsiooni koju tagasi jõudes olid kuuldused sõnavõttust juba ette jõudnud. Oli ju keskajakirjandus juba jõudnud kirurda eestlaste ülesastumist. Kõne tekst nõuti EKP keskkomitee sekretäri Indrek Toome lauale. Õnneks oli Toome mõistlik mees, meil toimuvaga hästi kursis ja väljaõeldud mõtteid toetav! Mingeid pahandusi seoses Moskva esinemisega ei tekkinud. Küll oli R. Truve nüüd Eestis popp poiss: ikka ja

jälle pidi ta arstide koosolekutel jutustama kongressil toimunust.

Eesti arstid olid asunud oma kohale avalikus elus. Ühiskonna tervendamine on samuti arstide kohus. R. Truve vahendas eesti arstide seisukohti sel ajal rahvusvaheliselt kõige jälgitavamas ja kuuldavamas kohas. Eesti arstid ei tohiks oma ajalugu unustada.

arvohaug@hotmail.ee

VABANDUS

Ajakirja 2008. a märtsinumbris on Ü. Krikmani ja kaasautorite artiklis “Neuroborrelioos – puukidega leviv när-

visüsteemi bakternakkus” lk-l 217 tabel 2 esitatud ekslikult.

Avaldame siinkohal tabeli õigel kujul.

Tabel 2. Neuroborrelioosi vormide soovitatav ravi (6)

Kliiniline vorm	Antibiootikum	Päevane annus	Ravi pikkus
Varane neuroborrelioos			
Erüteem koos isoleeritud näonärvi-halvatusega ilma liikvori pleotsütoosita	Suu kaudu: doksütsükliin, lastel amoksitsilliin	100 mg 2 korda või 200 mg üks kord 50–60 mg/kg jagatuna kolmeks annuseks	10–15 päeva
Meningiit			
Meningoradikuliit Entsefalomüeliit	Parenteraalselt: tseftriaksoon penitsilliin tsefotaksiim Suu kaudu: doksütsükliin amoksitsilliin	2 g üks kord 5 miljonit ühikut 4 korda 2 g kolm korda 100 mg 2 korda või 200 mg 1 kord 500–750 mg 3 korda	2–4 nädalat
Krooniline neuroborrelioos			
Krooniline meningiit Krooniline entsefalomüeliit Subakuutne entsefalopaatia	Tseftriaksoon Penitsilliin Tsefotaksiim	2 g 1 kord 5 miljonit ühikut 4 korda 2 g 3 korda	4 nädalat
Lyme'i-järgne sündroom			
Depressioon, väsimus	Antidepressandid jm vajalik		

Toimetus